

meer neerkwam op een vlucht naar voren uit de toenemende spanningen met Groen enerzijds en de Leidse dogmaticus J.H.Scholten anderzijds, en tevens een reactie inhield op de invoering van de Rooms-katholieke hiërarchie in 1853, werd inderdaad uitgevoerd. De nieuwe ideeën klonken door in de prijsvraag die de faculteit in 1856 aan de Nederlandse studenten voorlegde: op welke wijze en door welke kracht had Jezus de Kerk gesticht? Was die Kerk voor hem een doel in zichzelf, dan wel een middel om een ander doel te bereiken; of was ze middel en doel ineen?⁴⁹ Blijkbaar was de vraag voor nogal wat studenten interessant; er kwamen althans vier antwoorden binnen. Twee werden afgekeurd; het goud ging naar een eigen leerling, E.R. Borgesius; de Leidse student J. Knappert verwierf een eervolle vermelding.⁵⁰

De prijsvraag van 1859, waarin een vergelijking van het kerkbegrip van J. Calvijn en J. a Lasco werd gevraagd, behoeft hier niet nader te worden toegelicht. Elders beschreef ik hoe Kuyper deze vraag, die mede opgeroepen was door de rivaliteit tussen Scholten en de Groningers, in het voordeel van laatstgenoemden beantwoordde. Wat thans aan mijn eerdere beschrijving kan worden toegevoegd is het opvallende feit dat de jonge Leidse student bij zijn onderzoek gesteund werd door een aantal mannen dat zelf ook eenmaal, enkelen zelfs tweemaal, bekroond werd: zijn leermeester M. de Vries, de boven reeds genoemde De Wal, verder Chr. Sepp en W. Moll. Toen Kuyper nadien het onderzoek naar a Lasco voortzette, maakte hij tevens gebruik van de hulp van de tweemaal gelauwerde G. Groen van Prinsterer. Omdat het hooglerarenfonds geen geld meer beschikbaar stelde voor de druk van bekroonde verhandelingen, bleven de stukken van Borgesius en Kuyper in handschrift liggen. Kuyper zou later het zijne terugvragen; hij gebruikte het voor zijn proefschrift.⁵¹

Groninger verdriet in prijsvragen verwoord

Al spoedig werd het de leden van het GGG duidelijk dat ze de in 1857 ingeslagen weg niet konden volhouden. Vandaar dat besloten werd het concept van het tijdschrift opnieuw te veranderen. Met ingang van 1862 verscheen *Waarheid in Liefde* niet langer als orgaan van het GGG, maar maakte men gebruik van een groot aantal medewerkers, onder wie personen die niet speciaal als 'Groninger' te boek stonden. Het was nu voor iedereen duidelijk dat het Groninger concept aan kracht verloor. De beide vragen die de faculteit in 1862 uitschreef – blijkbaar had ze opnieuw daartoe verlof ontvangen – toonden dat eveneens aan. Eerder hadden de drie hoogleraren altijd onderwerpen gekozen die bij hun theorie pasten of deze ondersteunden, nu werden de onderwerpen hun veeleer door anderen, zoals Scholten, opgedrongen. Hoewel het

⁴⁹ Van Lieburg, *Prijsvragen*, 613. Oorspronkelijke versie: 'Quibus mediis et quanam vi Jesus ecclesiam condidit? Num haec ecclesia ei erat vel consilium, quod attingeret, vel alius consilii attingendi medium, vel utrumque?'; Hand. GF 14 maart 1856. Vgl. J. Vree, 'Pareau, L.G.', in: *BLGNP* IV, 358-361; J. Vree, 'Groninger godgeleerden in beweging: politiek en propaganda', in: J. Vis, W. Janse (red.), *Staf en storm*. (...), Hilversum 2002, 131-165, m.n. 162.

⁵⁰ Van Lieburg, *Prijsvragen*, 613.

⁵¹ Van Lieburg, *Prijsvragen*, 614, 509, 1003, 697, 998, 1111, 18, 472, 474. J. Vree, 'Een plooi in mijn geest: de Commentatio van 1860' in J. Vree, *Kuyper in de kiem. De precalvinistische periode van Abraham Kuyper 1848-1874*, Hilversum 2006, 21-65.